

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΒ'

ΣΑΒΒΑΤΟΝ 15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1934

ΑΡΙΘ. 50

ΔΙΑΡΚΩΣ ΣΤΡΑΤΕΥΟΜΕΝΗ

Φθάσαντες εἰς τὸ τέρας τοῦ ἔτους καὶ ρίπτοντες βλέμμα ἀναδρομικὸν πρὸς τὸ κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ ἔργον τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας, εὐρισκόμεθα εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διαπιστώσωμεν ὅτι καὶ ὁ διαρρεύσας δωδεκάμηνας χρόνος ὁλόκληρος ὑπῆρξε διηνεκῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στρατεία καὶ ἀγῶν ὑπὲρ τῆς θρησκευτικῆς διαπαιδαγωγήσεως καὶ τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς εὐεστοῦς τοῦ λογικοῦ τῆς ποιμανίου. Πλείστα ὄσα ζητήματα ἀπασχόλησαν τὴν διοικοῦσαν Ἐκκλησίαν καὶ κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος, τὰ κυριώτερα δ' ἐξ αὐτῶν, ὁποῖα ἢ μέριμνα περὶ τοῦ θρησκευτικοῦ καταρτισμοῦ καὶ τῆς θρησκευτικῆς διαπαιδαγωγήσεως τοῦ λαοῦ, ἢ ἀπὸ τῶν ποικίλων προπαγανδῶν προστασία αὐτοῦ, ἢ οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου, μάλιστα δὲ πάντων, ὡς μὴ ὄφελεν, ἢ ἄμυνα κατ' αὐτοῦ τούτου τοῦ ὀρθοδόξου ἑλληνικοῦ Κράτους ἀπεροδόφησαν τὴν ὅλην αὐτῆς προσοχήν.

Εἰς τὴν θρησκευτικὴν τοῦ λαοῦ οἰκοδομὴν κατέτεινεν ἢ κατὰ τὸ διανυθὲν ἔτος ἐντονωτέρα καὶ πλατυτέρα διάδοσις τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας εἰς τὰς τάξεις τῆς μαθητιώσης νεολαίας τὸσον ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ὅσον καὶ ἀνὰ ὁλόκληρον τὸ δίκτυον καὶ τῶν μᾶλλον μεμακροσμένων ἐπαρχιῶν. Οἱ κατηχητικοὶ παράγοντες ἠδέχθησαν ποσοτικῶς, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς κατηχητικῆς πείρας ἐβελτιώθησαν, οἱ δὲ ἐν ταῖς σελίσαι τῆς «Ἐκκλησίας» παρακολούθησαντες τὴν εὐρεῖαν ἀνὰ τὴν ἐπικράτειαν κατηχητικὴν κίνησιν ἠσθάνθησαν τὴν περὶ τῆς ἑλληνικῆς αὐριον αἰσιοδοξίαν των τονουμένην ἐκ τοῦ ζήλου, τοῦ ἐπιδεικνυομένου πρὸς πλήρωσιν τοῦ κενοῦ, τὸ ὁποῖον ἢ πολιτεία διὰ τῆς ἀτελοῦς τῶν θρησκευτικῶν διδασκαλίας ἢ καὶ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως αὐτῆς ἐν τοῖς δημοσίοις ἐκπαιδευτηρίοις ἀφίγει εἰς τὰς ψυχὰς τῶν αὐριανῶν πολιτῶν τῆς Τουτοῦ ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ἢ Ἱερά Σύνοδος, οὐχ ἀπαξ καὶ κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος συνέστησεν εἰς τὴν κυβέρνησιν τὴν ἰδρῦσιν τακτικῆς ἑδρας ἐν τῷ Μάρασειῳ διδασκαλείῳ καὶ ταῖς Παιδαγωγικαῖς Ἀκαδημίαις πρὸς διδασκαλίαν τῶν θρη-

σκευτικῶν μαθημάτων, ἑδρας κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον σήμερον ἀναγκαιοτέρας, καθ' ὅσον ἡ τελευταία ἐκπαιδευτικὴ μεταρρυθμίσις, καταργήσασα τὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα, προσέθηκε τάξεις των εἰς τὰ Δημοτικά, ἐνθα τὰ θρησκευτικὰ διδάσκουσιν οἱ μηδεμίαν τυχόντες θρησκευτικῆς ἐκπαιδευτικῆς καταρτίσεως δημοδιδάσκαλοι. Ἡ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν θρησκευτικῶν ἰδίως προξενηθεῖσα ὑπὸ τῆς μεταρρυθμίσεως ταύτης ἀναστάσις ἐκίνησε τοὺς φιλοτιμοτέρους ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν θεολόγων καθηγητῶν τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως νὰ ἀσχοληθῶσιν ἐμπειροστατωμένως, ἐπανελημμένως καὶ ἐνθέρμως περὶ τὴν καθ' ὅλου διδακτικὴν μεθοδολογίαν τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων, ὡς μαρτυροῦσι τὰ ἀπ' ἀρχῆς τοῦ λήγοντος ἔτους συχνὰ ἄρθρα αὐτῶν ἰδίως ἐν τῇ «Ἐκκλησίᾳ».

Ἐκ παραλλήλου, εἰς τὴν θρησκευτικὴν διαφώτισιν τοῦ λαοῦ ἀπέβλεπεν ἢ δρᾶσις καὶ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τακτικῶς μὲν ἐκδιδούσης τὸν «Ἱερόν Ἀμβωνά» τῆς, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ἐβδομάδα τῆς προπασχαλίου νηστείας ἐξορημάσης διὰ συναγεροῦ πασῶν τῶν πνευματικῶν τῆς δυνάμεων εἰς πᾶσαν τῆς ὀρθοδόξου Ἑλλάδος γωνίαν καὶ προβαλοῦσης τὸ φῶς τῆς θρησκείας μέχρι καὶ τῶν κλινῶν τῶν νοσοκομείων, τῶν αἰθουσῶν τῶν φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων καὶ τῶν κελλίων τῶν φυλακῶν εἰς ἀφύπνισιν καὶ τόνωσιν καὶ παραμυθίαν τῶν ὄπως δῆποτε δοκιμαζομένων τέκνων τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅπως ἰδιαιτέρως ἀπασχόλησε τὴν Ἱ. Σύνοδον τὸ ζήτημα τῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου. Τὸ ζήτημα τοῦτο ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος ἐγένετο χρόνιον ἀφ' ἧς μετὰ τοὺς ἀπελευθερωκοὺς ἀγῶνας κατεστάθη ἡ ἑλληνικὴ ἐπικράτεια, παρὰ πάσας δὲ τὰς ἐκάστοτε προσπαθείας δὲν κατέστη δυνατόν νὰ λυθῇ. Ἄλλ' ἡ ὀσημέραι αὐξανομένη ἀγωνία τοῦ πενομένου κλήρου, ἐρμηνευομένη δι' ἀτελετητῶν ἐκκλήσεων ἐκ τῆς ὑπαίθρου χώρας, ἐκινδύνευσεν ἐπ' ἐσχάτων νὰ ὑπερβῇ τὰ ὄρια τοῦ ἀνεκτοῦ, οὗτος δ' ὑπῆρξεν ὁ λόγος, δι' ὃν ἡ συνέλευσις τῆς Ἱεραρχίας τοῦ παρελθόντος Ὀκτωβρίου καὶ ὁλόκληρον σχεδὸν τὸν χρόνον αὐτῆς κατηνάλωσεν εἰς τὸ μέγα ζήτημα, καὶ ἀπεφάσις νὰ εὖρη ὅπως δῆποτε τώρα

τὴν ὀριστικὴν λύσιν τοῦ, διὰ τὴν θραυσθῆ, ἐπὶ τέλους, ὁ χρόνιος φαῦλος κύκλος τοῦ μεμορφωμένου, ἀλλ' ἅμα καὶ πεινῶντος καὶ γυμνητεύοντος κλήρου.

Καὶ ἐφέτος οὐκ ὀλίγον ἠνοχλήθη ἡ Ἐκκλησία ἐκ τῆς παρ' ἡμῖν δράσεως τῶν ξένων θρησκευτικῶν προπαγανδῶν, ἀναφανδόν, ὡς ἐν ἐλευθέρῳ Κερκίρα, περιφρονούντων τὰ ἑλληνικὰ νόμιμα ὑπ' αὐτὰ τὰ παρὰ θύρα τῶν κρατικῶν ἀρχῶν. Οἱ οὖνίται ἐξηκολούθησαν καὶ ἐφέτος ἀτλοῦντες τὴν προπαγανδικὴν τῶν σαγήνην κατὰ βούλησιν, ἰδιάζουσαν δραστηριότητα ἐκαιδέξαντες εἰς τὸν μακεδονικὸν τομέα, ὁ δὲ ἐν Ἀθῆναις παρανόμως ἐγκαθιδρυμένος λατῖνος ἐπίσκοπος, παρὰ πάσας τὰς ἐντόνους διαμαρτυρίας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐν ὅλῃ τοῦ τῆ ἀνέσει ἠδυνήθη νὰ θέσῃ θεμέλια ναῶν καὶ σχολείων ἐν Καλλιθέῃ καὶ Παγκρατίῳ καὶ ἐν τῷ ἀθηναϊκῷ νεκροταφείῳ χάριν ἀνυπάρχων ὁμοδόξων του, νὰ ἰδρῦσῃ δὲ καὶ ἐπισκοπὴν ἐν Κρήτῃ, φανταζόμενος τὴν Ἑλλάδα τελοῦσαν εἶναι ὑπὸ τὴν λατινοκρατίαν. Ἀλλ' ἔχομεν συνανακτοῦσαν καὶ τὴν ἄλλην ἐκείνην ὁμόδοξον προπαγανδῶν τῶν λεγομένων «παλαιοσημορολογιτῶν», ἡ ὁποία, ἀσύδοτος αὐτῇ ἐν τῇ ἀσχηματίστῳ εἶναι, ὡς φαίνεται, ἑλληνικῆ πολιτείας, ἐνοχλεῖ τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τῆς «ἀκραιφνοῦς ὀρθοδοξίας» τῆς.

Τὰ ζητήματα ταῦτα, καὶ τὰ παρόμοια ἄλλα, δὲν θὰ ἦσαν διὰ τὴν διοικοῦσαν Ἐκκλησίαν ζητήματα, ἀνὰ τελαμβιάνοτο τὸ ἑλληνικὸν Κράτος τὸ καθῆκον τῆς μετὰ τῆς Ἐκκλησίας συνεργασίας καὶ τῆς βοήθειας, ἥς αὐτὴ ἔχει ἀνάγκην παρὰ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Καὶ ἀπέναντι τῶν ξένων προπαγανδῶν τὸ Κράτος ἀπεμπολεῖ τὰ κυριαρχικὰ αὐτοῦ δικαιώματα, καὶ ἐκ τῆς μὴ προσηκούσης ἐκτιμήσεως τῆς ἀξίας καὶ τῆς σπουδαιότητος τοῦ θρησκευτικοῦ παράγοντος συντελεῖ εἰς τὴν ἐξαχρεώσιν καὶ τὸν ἐκφραλισμὸν τῶν πολιτῶν, τοὺς ὁποίους ὅμως, ἐξ ἄλλου, θέλει νὰ ἔχη χρηστούς, τιμίους καὶ ἠθικοὺς, καὶ ἐκ τῆς ἀρνήσεως νὰ ἔλθῃ ἐπίκουρον εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐξασφάλισιν τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς Ἐκκλησίας του φερόται μὴ ἀντιλαμβανόμενον ὁποίου κολοσσαίου ἠθικοῦ ἐρείσματος στερεῖ ἑαυτὸ ἐν τῇ κατὰ τεκμήριον, τοῦλάχιστον, προσπαθείᾳ του ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς βελτιώσεως τῶν πολιτῶν, ἐν ᾧ χρόνῳ τὸ αὐτὸ Κράτος, ἐκ παραλλήλου, σοβαροφανῶς μέμφεται τὴν Ἐκκλησίαν ὅτι δὲν ἔχει ἀνεπτυγμένον τὸν κληρὸν τῆς.

Ἀλλὰ ἡ ἀρνητικὴ στάσις τῆς πολιτείας ἀπέναντι τῆς Ἐκκλησίας ἐκδηλοῦται καὶ εἰς θετικῶς ἐχθρικός, αὐτόχρονα, ἀποπέρας. Διότι πῶς ἄλλως θὰ ἠδύνατο νὰ χαρακτηρισθῶσιν ἡ ἀπόπειρα ἰδρύσεως γεωργικῶν σχολῶν ἐν ἱεραῖς μοναῖς, ἢ μετὰ τοσαύτας τεθλα-

σμένας μετὰξὺ Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν μονοουχὶ δήμευσις τῆς Γερμανεῖον Ἱερατικῆς Σχολῆς, κατὰ κυριότητα ἀνηκούσης εἰς τὴν πρώτην, ἢ εἰς τὸν νόμον περὶ δήμων καὶ κοινοτήτων ἐπιτηδεῖα ἐνσφηνώπιδι διατάξεως πρὸς ἀφαίρεσιν καὶ τῆς ὀλίγης εἰς τὰς μονὰς ὑπολειφθείσης περιουσίας, ἢ μετὰ τοσαύτας ἀπαλλοτριώσεις ἐπιχειρηθεῖσα καὶ ἐφέτος νέα φαλκίδευσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας διὰ σκοπίμου παρερμηνείας τοῦ νόμου τοῦ Ὀργανισμοῦ τῆς διοικήσεως αὐτῆς, ἢ συστηματικὴ ἀποφυγὴ τῆς ὀριστικῆς ρυθμίσεως τοῦ ὑπ' αὐτῆς ταύτης εἰς ἀντεθνικώτατον σχίσμα ὠδομένου παλαιοσημορολογιτικοῦ ζητήματος, ἢ ξηρὰ ἄρνησις ἐπικουρίας οἰκονομικῆς πρὸς λύσιν τοῦ ἐφημεριακοῦ προβλήματος παρὰ τὰς τόσας ὁμοθυμίους ὑπὲρ τοῦ κλήρου ἐνθουσιώδεις ἐκδηλώσεις ἐν τοῖς νομοθετικοῖς σώμασι, καὶ ἢ ἐν γένει δυσμενῆς ἀπροθυμία τοῦ κράτους νὰ προσέξῃ ὅπωςδῆποτε οἰανδῆποτε τῆς Ἐκκλησίας ἀνάγκην; Ἐὰν δὲ προσθέσωμεν καὶ τὴν ἄλλην ἐκείνην τοῦ νέου Ἀστικοῦ Κώδικος τάσιν πρὸς κατάργησιν τῆς μυστηριακῆς ἱερότητος τοῦ γάμου, μέλλουσαν ἀσφαλῶς νὰ κλονήσῃ τὸ βῆθρον τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας, ἔχομεν κατὰ τὰς κυρίας αὐτῆς γραμμὰς τὴν προοπτικὴν τῆς ἀντιδράσεως, καθ' ἣς ἐπάλασε καὶ κατὰ τὸν λῆγον ἔτος ἡ Ἐκκλησία, ἣτις ὅμως δὲν λησμονεῖ τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ἀποστολὴν αὐτῆς ὡς στρατευομένης, ἀλλὰ καὶ ὀφειλομένης νὰ κατὰ γῆν νίκας, διότι εἶνε ἡ θεματοφύλαξ τῆς πίστεως, ἣς καρπὸς καὶ ἔκβασις εἶνε ἡ νίκη τοῦ κόσμου (Ἀ' Ἰω. ε' 4).

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΕΝΟΣ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΥ ΕΝ ΤΗ, ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗ, ΕΚΚΛΗΣΙΑ,

Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους ὁ Προϊστάμενος τοῦ Καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Λιβερπούλης ἔδωκε τὴν ἄδειαν εἰς τὸν Οὐνιτάριον Redfern τῆς γνωστῆς αἰρέσεως, ἣτις ἀρνεῖται τὴν θεότητα τοῦ Ἰ. Χριστοῦ καὶ ἐπομένως τὸ Τριαδικὸν τοῦ Θεοῦ, ὅπως κηρύξῃ ἐν τῷ Καθεδρικῷ ναῷ τῆς Λιβερπούλης. Ἡ ἄδεια αὐτῆ ἐδόθη ἄνευ γνώμης τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, ὅστις πληροφορηθεὶς τοῦτο ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τοῦ Προϊσταμένου καὶ ἔλαβε τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι τὸ γεγονός δὲν θὰ ἐπαναληφθῆ. Παρὰ ταῦτα, αὐτὸς ὁ Ἐπίσκοπος Λιβερπούλης ἐχορήγησε τὴν ἄδειαν ὅπως ὁ ὁσαύτως Οὐνιτάριος Dr Jacks κάμῃ τρεῖς ἐσπερινὰς ὁμιλίας ἐν τῷ αὐτῷ Καθεδρικῷ ναῷ κατὰ τὴν διάρκειαν ἀκολουθιῶν μὴ λειτουργικῶν, τ. ἔ. μὴ προβλεπομένων ὑπὸ τοῦ Εὐχολογίου τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ὡς θὰ ἐλέγομεν, ἐκτὸς τῶν καθιερωμένων ἀκολουθιῶν. Τὰ θέματα, περὶ ὧν ἐπραγματεύθη ὁ ὁρθεὶς Dr Jacks, ἦσαν «ἡ ἁγία Κα-

θολική Ἐκκλησία», «ἡ Κοινωνία τῶν Ἁγίων» καὶ «ἡ αἰώνιος ζωή».

Ἐναντίον τῆς τοιαύτης πολιτείας τοῦ Ἐπισκόπου Λιβερπούλης ἐξηγήθη ὁ διάσημος κοινοβουλευτικὸς ῥήτωρ καὶ ἀφωσιωμένος υἱὸς τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας Λόρδος Οὔγος Σέσιλ, ὅστις, θεωρήσας καθήκον ἐναντι τῆς ἐκκλησιαστικῆς δημοσίας γνώμης καὶ τῆς ἰδίας συνειδήσεως νὰ υπερασπίσῃ τὴν πίστιν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας κατήγγειλεν, εἰς μὲν τὸν Ἐπίσκοπον Λιβερπούλης τὴν παράνομον πράξιν τοῦ Προϊσταμένου τοῦ Καθεδρικοῦ ναοῦ, εἰς δὲ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ὑόρκης, εἰς ὃν ὑπάγεται ἡ ἐπισκοπὴ Λιβερπούλης μετὰ 10 ἄλλων, τὸν Ἐπίσκοπον ὡς ἐνεργήσαντα ἐναντίον τῶν Κανόνων καὶ τῆς πράξεως τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ὑόρκης, ὡς ἦν ἐπόμενον, παρέπεμψε τὸ ἐν λόγω κατηγορητήριον κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου Λιβερπούλης εἰς τὴν Ἐκκλ. Συνέλευσιν ἢ Σύνοδον (Convocation) τῆς Ὑόρκης, ἣτις ἀποτελεῖται, ὡς γνωστόν, ἐκ δύο σωμάτων, τῆς Βουλῆς τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐπαρχίας καὶ τῆς Βουλῆς τῶν Κληρικών, τῶν μὲν αἰρετῶν, τῶν δὲ ipso jure μελῶν αὐτῆς. Ἡ ἐν λόγω Σύνοδος ἐπελήφθη τοῦ ζητήματος κατὰ τὴν χειμερινὴν συνέλευσιν αὐτῆς τὸν παρελθόντα Ἰανουάριον, ἠναγκάσθη ὁμῶς ν' ἀναβάλῃ τὴν συζήτησιν εἰς τὴν θερινὴν Συνέλευσιν αὐτῆς λόγω τῆς ἀπουσίας τοῦ Ἐπισκόπου Λιβερπούλης, λαβόντος ἀναρρωτικὴν ἄδειαν ἐκ τῆς Συνελεύσεως τοῦ Ἰανουαρίου.

Κατὰ τὴν θερινὴν λοιπὸν Συνέλευσιν (7 Ἰουνίου) ὁ Ἀρχιεπ. Ὑόρκης, ἀφοῦ ἐξῆρε τὸ συντελούμενον ἐν τῷ οἰκοδομουμένῳ ἔτι μεγαλοπρεπεῖ Ναῷ τῆς Λιβερπούλης θρησκευτικὸν ἔργον ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ἐπισκόπου Λιβερπούλης καὶ τὴν ἀπὸ χρηστοῦ τοῦ συνειδότητος ἐνέργειαν αὐτοῦ, δι' ἣν κατηγγέλη, ἐχαράκτηρισε τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ζητήματος ἐνώπιον τῆς Βουλῆς τῶν Ἐπισκόπων οὐχὶ ὡς εἰσαγωγὴν δίκης, ἀλλ' ὡς προσπάθειαν πρὸς καθορισμὸν τῆς προσήκουσας ἐνεργείας τῶν Ἐπισκόπων ἐν παρομοίᾳ ζητήμασι καὶ ἄρῃν τῶν ἀμφιβολῶν, αἵτινες ἠγέρθησαν παρ' ἐνὸς τῶν Ἐπισκόπων ὡς πρὸς τὴν ἐρμηνείαν προηγουμένης ἀποφάσεως τῆς Βουλῆς τῶν Ἐπισκόπων τοῦ 1922. Κατὰ τὴν ἀπόφασιν ἐκείνην ἐπετράπη εἰς τοὺς Διψισταμένους ἢ Ἀσυμμορφώτους νὰ κηρύττωσιν ἐν Ἀγγλικανικαῖς Ἐκκλησίαις ἐν εἰδικαῖς Ἀκολουθίαις, ἀλλὰ μόνον εἰς τοιοῦτους, οἵτινες ὁμολογοῦσιν, ὅτι ὁ Ἰ. Χριστὸς εἶνε ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ἀληθινὸς ἄνθρωπος, καταβάς ἐξ οὐρανῶν καὶ γενόμενος ἄνθρωπος». Ἀφοῦ δ' ἔπειτα ὁ Ἀρχιεπ. ἀπηύθυνε διαφόρους ἐρωτήσεις εἰς τὸν Ἐπίσκοπον Λιβερπούλης, εἰς ἃς οὗτος ἀπήντησε κατηγορηματικῶς, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸν λόγον, ὅπως ἐξηγήσῃ τὰ συμβάντα λεπτομερῶς.

Ὁ Ἐπίσκοπος Λιβερπούλης, ἀναφερόμενος εἰς τοὺς ἐν τῇ καταγγελίᾳ τοῦ Λόρδου Σέσιλ μνημονευμένους Κανόνας, παρέβαλεν αὐτοὺς πρὸς τοὺς Νόμους τοῦ Κράτους, οἵτινες, ἅμα ὡς περιληφθῶσιν ἐν τῷ σχετικῷ Κώδικι, χρῆζονται τῆς ἐρμηνείας τῶν δικαστῶν, καὶ προσέθηκεν, ὅτι οὗτοι ἠρμηνεύθησαν ἐν

τῷ παρελθόντι πρῶτον μὲν ὑπὸ τῆς Συνόδου τῆς ἐπαρχίας, εἶτα δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων ἐκάστων προκειμένου περὶ τῶν ἰδίων ἐπισκοπῶν ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς ὑπακοῆς αὐτῶν εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου. Ἀφοῦ δὲ εἶπεν, ὅτι ἐν προκειμένῳ περὶ τοῦ ζητήματος δεόν νὰ κρίνῃ οὐχὶ τὸ γράμμα τῶν Κανόνων, ἀλλ' ἡ ζῶσα φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἐμνημόνευσε δύο προηγουμένας ἀποφάσεις τῆς Συνόδου ὡς σχετιζόμενας πρὸς τὸ ζήτημα, τὴν τοῦ 1921, καθ' ἣν ἐδόθη τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς Ἐπισκόπους νὰ δέχωνται ὑπὸ ὄρουσιν ἰνὰς «λειτουργουζ μὴ τυχόντας Ἐπισκοπικῆς χειροτονίας» ὅπως κηρύττωσι κατὰ τὰς τακτικὰς Ἀγγλικανικὰς ἀκολουθίας, καὶ τὴν τοῦ 1922, καθ' ἣν τὸ αὐτὸ δικαίωμα ἐχορηγήθη καὶ εἰς Προϊσταμένους Ἐκκλησιῶν, ὅπως τῇ ἀδείᾳ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου καλῶσι «μέλη χριστιανικῶν κοινοτήτων κεχωρισμένων ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας» ἵνα συμμετέχωσιν εἰς ὁμιλίαις καὶ προσευχὰς ἐν καθηγιασμένοις οἰκοδομίαις, καὶ ἐξῆρσεν ὅτι ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ ἀποφάσει τὸ δικαίωμα τοῦ Ἐπισκόπου εἶνε ἐνυτέρου ἢ ἐν τῇ πρώτῃ. Εἰς τὸ ἐρώτημα, ἂν οἱ Οὐνιτάριοι ἀποτελοῦσιν ἢ οὐ μέλη Προτεσταντικῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ἐπίσκοπος Λιβερπούλης ἀπαντᾷ ὅτι παρὰ τὴν ἀντίθετον γνώμην, ἐξαιρέσει ἐκκεντρικῶν τινῶν, οἱ νεώτεροι Οὐνιτάριοι δὲν ἀρνοῦνται τὴν Θεότητα τοῦ Ἰ. Χριστοῦ, ἀλλ' ἀποφεύγουσιν, ὡς ἐκκλησιαστικὸν σῶμα, νὰ δρίσωσιν ὅτι εἰς αὐτοὺς φαίνεται ἀκατάληπτον, οἷος εἶναι καὶ ὁ ὄρισμός τῆς ἐν Νικαίᾳ Α'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε Θεός. Εἰσερχόμενος εἶπε εἰς τὰς περιστάσεις, ὅφ' ἂς ἡ τότε Ἐκκλησία καθώρισε τὸ δόγμα τοῦτο ὁ Ἐπίσκοπος λέγει, ὅτι αὕτη ἐστηρίχθη πρῶτον εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἔπειτα εἰς τὴν ζῶσαν παράδοσιν καὶ πείραν ἐκείνων, οἵτινες ἐγνώρισαν αὐτὸν ἐν σαρκὶ καὶ ἐκείνων οἵτινες ἐγνώρισαν αὐτὸν μετὰ τὴν Ἀνάστασιν. Ἄλλ' ὁ ὄρος διετυπώθη ἐν τῷ φιλοσοφικῷ περιβάλλοντι τοῦ Ἑλληνισμοῦ φιλοσοφικώτερον, ἵνα ἱκανοποιηθῇ τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα χωρὶς νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν ἡ οὐσία τῆς σχέσεως τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν ζῶντα Χριστὸν καὶ οἱ ἐκ τῆς σχέσεως ταύτης προϊόντες καρποί, καὶ ἀπεκόπησαν ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας μειοψηφία μόνον ἐπὶ τῇ βράσει νοητικῶν λόγων. Κατὰ τὸν Ἐπίσκοπον Λιβερπούλης, εἶνε καιρὸς, ὅπως ἡ Ἐκκλησία υπερνικήσῃ τοὺς τοιοῦτους περιορισμοὺς καὶ ἀντὶ ἀποκλεισμοῦ συμπεριλάβῃ εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς τοὺς ἀποκοπέντας, ἀντιλαμβανομένη καλλίτερον τὸ πνεῦμα, τοῦ Διδασκάλου αὐτῆς, ὅστις δὲν ἐξήτει ἀποδοχὴν φιλοσοφικῆς τινος προτάσεως ἢ ὁμολογίας. Καίτοι δὲ ὁ Ἐπίσκοπος δὲν εἶνε, λέγει, κηρυγμένος ἐναντίον τῆς ὑπάρξεως Ὁμολογιῶν, εὐρίσκει, ὅτι δὲν εἶνε ὀρθόν, ὅπως ἄνθρωπος, χριστιανὸς κατὰ τὸν βίον καὶ τὸν χαρακτήρα, μὴ λογίζεται τοιοῦτος, ἂν μὴ συγκατατεθῇ νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι πιστεύει εἰς Ὄρον, ὃν θεωρεῖ ἐπέκεινα ἀνθρωπίνης καταλήψεως, ὅπερ συμβαίνει νῦν, καθόσον ὁ τοιοῦτος κατὰ τὰς λέξεις τοῦ ὄρου λογίζεται ἀποκεκομμένος ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλὰ δικαιοῦμεθα ν' ἀρνηθῶμεν εἰς τὸν τοιοῦτον θέσιν τινὰ ἐν τῇ καθόλου χριστιαν-

νική κοινωνία; Ὁ Ἐπίσκοπος φρονεῖ, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν δὲν θὰ ἐνέκρινε τοιαύτην τινὰ ἄρνησιν.

Μεταβαίνων εἶτα ὁ Ἐπίσκοπος Λιβερπούλης εἰς τὴν ἐκθεσὶν τῶν λόγων, δι' οὗς ἐχορήγησε τὴν ἄδειαν εἰς τὸν Dr Jacks, ὅπως ὁμιλήσῃ, εἶπεν ὅτι ἡ ἀκολουθία, καθ' ἣν ἐγένετο ἡ ὁμιλία, εἶνε διάφορος τοῦ Ἀγγλικανικοῦ Τυπικοῦ καὶ ἡ πρόσκλησις ἐγένετο συνφωδὰ τῷ ὑπεράνω ὁμολογιῶν εὐαγγελιστικῷ πνεύματι τοῦ Λαμπεθείου Συνεδρίου τοῦ 1930. Ἀφοῦ δὲ ἐπιτρέπεται νὰ συνιστῶνται εἰς τὸ Ἐκκλησίασμα πρὸς ἀνάγνωσιν βιβλία προερχόμενα καὶ παρ' Οὐνιταρίων καὶ παρὰ Κουακέρων, ἂν κρίνονται ὅτι ταῦτα συντελοῦσιν εἰς οἰκοδομὴν τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς ἢ ἐπιβεβαίωσιν μερικὴν τινὰ ἀλήθειαν τῆς πίστεως, δὲν νομίζει, ὅτι γεννάται σκάνδαλον ἢ ἀθέτησις τῆς καθολικῆς πίστεως, ἂν εἰς τὰ αὐτὰ πρόσωπα ἐπιτραπῇ νὰ κηρύττωσιν ἐν εἰδικαῖς ἀκολουθίαις τῶν ἀγγλικανικῶν Ναῶν, ὅτε κανονικῶς δὲν ἐκκλησιάζεται τὸ πλήρωμα. Παρατέρω ὁ Ἐπίσκοπος ἀποκρούει τὴν καταγγελίαν ὅτι ὁ προϊστάμενος καὶ αὐτὸς εἶχον τὸ καθῆκον «νὰ ἀποκρούσωσι πεπλανημένην καὶ ξένην διδασκαλίαν ἀντίθετον εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ», διότι ὁ Dr Jacks δὲν ἐκλήθη νὰ ἐκθέσῃ οὐδ' ἐξέθηκε τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἀπόψεις ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς τῶν ἀγγλικανικῶν, οὐδ' εἶνε δυνατόν οἱ προσκαλούμενοι κήρυκεσ νὰ εἶνε ἡμιεπίσημοι διερμηνεῖς τῆς Ἀγγλικανικῆς Ὁμολογίας.

Ἴνα δὲ ἀποδείξῃ περαιτέρω ὁ Ἐπίσκοπος ὅτι καὶ οἱ Οὐνιτάριοι εἶνε Χριστιανοί, ἀνέφερε σχετικὴν ἀπόφασιν δικαστικὴν τοῦ 1842 τῆς Βουλῆς τῶν λόρδων, δι' ἧς καὶ οἱ Οὐνιτάριοι ἀνεγνωρίσθησαν ὡς «κῆρυκες τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ» καὶ ἕτερον τοῦ 1899, δι' ἧς ὁ δικαστὴς ἀνεγνώρισεν, ὅτι καὶ ὁ Οὐνιταρισμὸς ὡρισμένως εἶνε εἶδος Χριστιανισμοῦ καί, τέλος, τὴν μαρτυρίαν Πρεσβυτεριανοῦ, ὅστις, καίτοι ὁμολόγησεν, ὅτι εἰς Οὐνιτάριος δύναται νὰ ἦνε ἐξ ἴσου καλὸς Χριστιανός, ὡς καὶ εἰς ὀρθοδόξων, ἐν τούτοις ἐδήλωσεν, ὅτι θὰ ἤρνεϊτο νὰ παραχωρήσῃ αὐτῷ τὴν ἄδειαν νὰ κηρύξῃ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ ὅχι δι' ἄλλον λόγον, ἀλλὰ διότι τοῦτο κεῖται εἰς τὸ αἷμα αὐτοῦ! Ὡς πρὸς τὸν ἕτερον λόγον τῆς κατακρίσεως τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, ὅτι δηλ. ἡ γενομένη πρόσκλησις ἀποδεικνύει ἔλλειψιν ὑπακοῆς εἰς τὸν Κύριον καὶ κινδυνεύει νὰ παρασύρῃ μὴ καλῶς πληροφορημένα μέλη εἰς ἀμφιβολίας περὶ τῆς εὐσταθείας τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν καθολικὴν πίστιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅτι ὁ Ἰ. Χριστὸς εἶνε Θεὸς ἀληθινός, ὁ Ἐπίσκοπος ἀντέταξεν ὅτι ἀληθὴς ὑπακοὴ εἰς τὸν Κύριον εἶνε ἐκείνη, καθ' ἣν ἀποδέχεται τις εἰς συνεργασίαν ἀνεγνωρισμένους μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ, ὅσον καὶ ἂν οὗτοι δὲν ὁμολογοῦν ὅλους τοὺς ὀρισμούς τῆς ἡμετέρας ὁμολογίας, οὐχὶ δὲ ἡ τελεία ἀπόρριψις αὐτῶν. Καὶ ὑπέδειξεν ὅτι ὁ σημερινὸς ἀγὼν δὲν εἶνε ἔριδες περὶ ὀρισμῶν καὶ θεολογικὰ συστήματα καὶ Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀγὼν μεταξὺ τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς ἀπιστίας ἀφ' ἑτέρου, διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς ὁποίας ἀπαιτεῖται συντονισμὸς τῶν δυνάμεων τῶν ὁπαδῶν τοῦ Χριστοῦ.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἐπίσκοπος προέβη εἰς τὴν ἐπίκρισιν τῶν προταθειῶν ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Durham Dr Henson εἰς τὴν ψῆφον τῆς Βουλῆς τῶν Ἐπισκόπων ἀποφάσεων. Αἱ ἀποφάσεις αὗται εἶχον συντόμως ὡς ἐξῆς: α') ὅτι ἡ Βουλὴ μεθ' ἱκανοποιήσεως ἤκουσε τὰς δοθείσας ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Λιβερπούλης ἐξηγήσεις, ὅτι δὲν ἐξεχώρησε τὴν ἄδειαν εἰς Οὐνιτάριον, ὅπως κηρύξῃ ἐν τακτικῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ Καθηδρικοῦ ναοῦ, οὐδ' ἐπεδοκίμασε τὴν γενομένην ὑπὸ τοῦ Προϊσταμένου πρόσκλησιν καὶ ἔλαβε τὰ κατάλληλα μέτρα, ὅπως μὴ ἐπαναληφθῇ τοιαύτη πρόσκλησις· β') ὅτι ἡ Βουλὴ, προκειμένου περὶ ὁμιλιῶν γινομένων ἐνώπιον συνάξεων Ἐκκλησιῶν ἢ Καθηδρικῶν Ναῶν διαφόρων τῶν συνάξεων τῶν συνεργουμένων πρὸς κανονικὴν ἐκκλησιαστικὴν λατρείαν, ἐπιβεβαίωσι καὶ αὐτὴς τὴν ἀπόφασιν τῆς 15 Φεβρουαρίου 1922 καὶ ἀναγνωρίζῃ ὅτι δύναται νὰ ἐπιτραπῇ εὐνότερα τις ἐλευθερία, ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν, ἐκείνης, ἣτις ἐπιτρέπεται ἐν ταῖς τακτικαῖς Ἀκολουθίαις τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐπιθυμεῖ νὰ δηλώσῃ σαφῶς 1) ὅτι ὁ ὅρος «Χριστιανικὴ Κοινότης», οὗ γίνεται χρῆσις ἐν τῇ ῥηθείᾳ ἀποφάσει, σημαίνει κοινότητα, ἣτις διακατέχει τὴν πίστιν, ὡς αὕτη διετυπώθη ἐν τῇ Ἐκθέσει «περὶ τῆς κοινῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας» καὶ ὁμοφώνως ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τοῦ παγκοσμίου ἐν Λαζάννῃ Συνεδρίου περὶ Πίστεως καὶ Διοικήσεως τῷ 1927, ὡς «ἡ κοινὴ χριστιανικὴ πίστις, ἣτις κηρύττεται ἐν ταῖς ἁγίαις Γραφαῖς, μαρτυρεῖται καὶ διασώζεται ἐν τῷ Οἰκουμένικῳ Συμβόλῳ, τῷ κοινῇ καλουμένῳ τῆς Νικαίας, καὶ ἐν τῇ Ἀποστολικῷ Συμβόλῳ, καὶ ἣτις, πίστις, συνεχῶς βεβαιοῦται ἐν τῇ θρησκευτικῇ πείρᾳ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ»· 2) ὅτι ἡ Βουλὴ τῶν Ἐπισκόπων, προκειμένου περὶ τοῦ ὀρισμοῦ τῆς ὀρατῆς Ἐκκλησίας, ἀποδέχεται τὸ περιεχόμενον ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ διαγγέλματος τοῦ Λαμπεθείου Συνεδρίου τοῦ 1920, ὅτι δηλ. «ἀναγνωρίζομεν ὅτι πάντες οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰ. Χριστὸν καὶ βεβαπισμένοι εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος ἀποτελοῦσι μεθ' ἡμῶν μέλη τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, ἣτις εἶνε τὸ σῶμα αὐτοῦ». Συνελπῶς γ') ὅτι ἡ Βουλὴ τῶν Ἐπισκόπων δὲν δύναται νὰ ἐπεδοκίμασῃ τὴν πρόσκλησιν οἰουδήποτε προσώπου, ὅσον δῆποτε εὐσεβοῦς καὶ διακεκοιμένου, ὅπερ ἀποτελεῖ μέλος Ὁμολογίας γνωστῆς, ὅτι δὲν ἀποδέχεται τὴν πίστιν ταύτην μηδὲ τελεῖ τὸ τριαδικὸν βάπτισμα, ὅπως κηρύξῃ ἐν οἰκίῳ καθεδρικοῦ ἢ ἐνοριακοῦ ναοῦ τῆς ἐπαρχίας Ὑόρκης καὶ ἐλπίζει ὅτι τοιαῦται προσκλήσεις δὲν θὰ γίνωνται εἰς τὸ ἐξῆς· δ') ὅτι ἡ Βουλὴ τῶν Ἐπισκόπων σέβεται ἀπὸ καρδίας τὸν πόθον τοῦ Ἐπισκόπου Λιβερπούλης, ὅπως ἐπεκτείνῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον τὰ ὅρια τῆς πνευματικῆς ἐπιδράσεως τοῦ Καθηδρικοῦ ναοῦ, ἀλλὰ φρονεῖ, ὅτι ὁ πόθος οὗτος ἔδει νὰ εἶνε ἐκαστοτε ἐξηγητημένος ἐκ τῆς νομιμοφροσύνης πρὸς τὸ πρῶτον καθῆκον, τ.ἔ. τὸ τῆς διαφυλάξεως καὶ ὑπεραπολογίας τῆς Καθολικῆς πίστεως.

(Ἔπεται τὸ τέλος)

† Ο ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΤΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΟΝ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΑ

Διὰ τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον ἐγεννήθη τὸ ζήτημα πότε πρέπει ν' ἀρχεται ἡ διδασκαλία τῆς Βιβλικῆς ἱστορίας. Ἡ Ἑρβαρτιανὴ Σχολή, συμφώνως πρὸς τὴν θεωρίαν περὶ τῶν βαθμίδων τοῦ πολιτισμοῦ (Kulturstufentheorie), ἐν τῇ ὁποίᾳ τονίζεται ὁ παραλληλισμὸς, ὁ ὑφιστάμενος μεταξὺ τῆς ἐξελέξεως τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς ἐξελέξεως τῆς ἀνθρωπότητος, κατὰ τὰς νεωτέρας βιολογικὰς ἀντιλήψεις, ἐφρόνει ὅτι ἡ ἱερά ἱστορία καὶ δὴ αἱ διηγήσεις τῆς Π. Δ. πρέπει ν' ἀρχονται ἀπὸ τῆς τεταρτῆς τάξεως τοῦ Δ. Σ., προηγουμένης τῆς διδασκαλίας μύθων διδακτικοῦ καὶ ἠθικοῦ περιεχομένου, οἵτινες εἶναι ἀπλούστεροι καὶ ἀντάποκρίνοντα πρὸς τὴν μυθολογικὴν περίοδον τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ γνώμη, ὅμως αὕτη, ἀν καὶ ἀναχθεῖσα εἰς περιωπὴν ἐπιστημονικῆς θεωρίας, ἐκ τῶν πραγμάτων δὲν ἀποδεικνύεται ἀπολύτως ὀρθή. Ἐν πρώτοις ἡ χρησιμοποίησις μύθων ἢ ἄλλων ἐπινοημένων ἠθικῶν ἱστοριῶν καὶ τοῦ Ροβινσώου οὐδόλως μὲν ἀποκλείεται εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις, ἀλλὰ θὰ ἦτο ἐντελὲς ἄτοπον οἱ μῦθοι καὶ αἱ ἱστορίαι αὐταὶ νὰ ὑποκαταστήσωσι τὴν ἱεράν ἱστορίαν καὶ τὸ θρησκευτικὸν μάθημα γενικώτερον. Ἐκ τῶν μύθων ἔλλειπει κατὰ κανόνα πᾶν ὅ,τι προκαλεῖ εὐλάβειαν, σεβασμὸν καὶ φόβον Θεοῦ¹, ἡ δὲ ἠθικὴ αὐτῶν κατὰ μέγα μέρος εἶναι ἀμφιβόλου ἀξίας. Ἐπειτα, ὡς καὶ ἀνωτέρω κατεδείχθη², αἱ ἱστορίαι τῆς Π. Δ. εἶναι ἐπισηῆς ἀπλᾶ καὶ ἀνταποκρίνοντα πλήρως εἰς τὴν φύσιν καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς παιδικῆς ψυχῆς.

Συναφῆς εἶναι καὶ τὸ ζήτημα, ἀν ἡ Βιβλικὴ ἱστορία ἐν τῷ Δ. Σ. πρέπει ν' ἀρχηται ἀπὸ τῆς Π. ἢ ἀπὸ τῆς Κ. Δ. Τὸ ὀρθότερον, νομιζόμεν, καὶ ἀπὸ ψυχολογικῆς καὶ ἀπὸ θρησκευτικῆς ἐπόψεως, εἶναι, ν' ἀρχίζωμεν ἀπὸ τῆς Π. Δ. Ἐν τῷ δηλ. αἱ ἱστορίαι τῆς Κ. Δ. ἀναφέρονται εἰς πολυπλόκους κοινωνικὰς καὶ θρησκευτικὰς σχέσεις, ἡ ἱστορία τῶν Πατριαρχῶν ἐν τῇ Π. Δ. εἶναι πολὺ ἀπλουστερά καὶ διὰ τοῦ οἰκογενειακοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος (ἀκόμη δὲν εἶχε σχηματισθῆ ὁ ἔβραϊκὸς λαὸς) ἀποβαίνει μᾶλλον καταληπτὴ εἰς τοὺς μικροὺς παῖδας. Προσέτι καὶ τὸ ἠθικο-θρησκευτικὸν περιεχόμενον τῶν ἱστοριῶν τούτων εἶναι κατὰ τὴν μορφήν τοιοῦτο, ὥστε ν' ἀφομοιωθῆται ἀνευ δυσκολίας ὑπὸ τῶν μικρῶν μαθητῶν. Ἡ ὑποδειγματικὴ εὐσέβεια τῶν Πατριαρχῶν λαμβάνει τὴν μορφήν ἐμπιστοσύνης καὶ ὑποταγῆς εἰς τὸν πλήρη εὐμενείας Θεόν, τὰ δὲ ἠθικὰ παραπτώματα ἐκτίθενται εἰς ἀπλᾶς καὶ μεμονωμένας ἱστορίας, τὸ τοιοῦτο δὲ συμφωνεῖ πληρῶς κατὰ τὰς ἠθικὰς ἀντιλήψεις τοῦ παιδός. Μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐπεκτείνεται καὶ ὁ κύκλος τῶν βιοτικῶν σχέσεων ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ Μωυσέως καὶ τῶν Κριτῶν καὶ ὁ παῖς εἰσάγεται βαθμίδῳ εἰς ὑψηλότερας καὶ πολυπλοκώτερας θρησκευτικὰς καὶ ἠθικὰς ἐννοίας.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται ὅτι ἡ Βιβλικὴ ἱστο-

1. I. Gottschick «Homiletik und Katechetik» 1903, σελ. 130.

2. Σελ. 39.

ρία καὶ δὴ ἡ Π. Δ. εἶναι δυνατὸν ν' ἀρχίσῃ διδασκομένη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ πρώτου σχολικοῦ ἔτους. Τὸ νὰ περιορίσωμεν, ἄλλως τε, τὴν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν ἐν τῇ Α' τάξει τοῦ Δ. Σ. εἰς τὴν ἐρμηνεύειαν τῶν ἐορτῶν Χριστουγέννων καὶ Πάσχα, ὁμιλοῦντες περὶ ἐνανθρωπήσεως καὶ Παθῶν τοῦ Σωτῆρος, ἀποτελεῖ ψυχολογικὸν ἄλμα, διότι ἐν τῇ ψυχῇ τῶν παιδῶν θὰ μείνωσιν ἡ αἰτία καὶ ὁ σκοπὸς τῶν γεγονότων τούτων ἀδιαφώτιστα, ἐφ' ὅσον οὗτοι δὲν ἔχουσι διδαχθῆ προεισαγωγικῶς ὀλίγα τινὰ σχετικὰ κεφάλαια ἐκ τῆς Π. Δ., ὡς τὰ περὶ δημιουργίας τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, παραδείσου, πτώσεως τῶν πρωτοπλάστων καὶ συνεπειῶν αὐτῆς, αἵτινα κεφάλαια ἐξηγοῦσι τὸν σκοπὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως, τῶν παθῶν καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ. Διὰ τῶν ἱστοριῶν τούτων κατευθύνεται ἐξ ἀρχῆς ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδιά τῶν μικρῶν μαθητῶν πρὸς τὸν ἐπουράνιον Πατέρα, ὅστις ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν ἀνθρώπον ἀπέστειλε τὸν μονογενῆ Αὐτοῦ Υἱόν, ἵνα σαυροθῆ ὑπὲρ ἡμῶν. Τοιοῦτοτρόπως κορορθοῦται συγχρόνως καὶ τι ἄλλο : δημιουργεῖται δηλ. ὑποτυπῶδως ὁ ἀπαραίτητος σύνδεσμος μεταξὺ τῆς Κ. καὶ τῆς Π. Δ.¹. Ἐπὶ τῶν αὐτῶν περιόπου βάσεων πρέπει νὰ διαγραφῆ καὶ τὸ πρόγραμμα τῶν θρησκευτικῶν τῆς Β' τάξεως τοῦ Δ. Σ. Πάντως ἡ ἱερά ἱστορία πρέπει νὰ ἐπαναληφθῆ εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις τοῦ Δ. Σ. οὐχὶ ὅμως πλεον ὑπὸ μορφὴν μεμονωμένων ἱστοριῶν, ἀλλὰ κατὰ ἀπλήν τινα ἱστορικὴν διάταξιν.

ΔΗΜ Ν. ΜΩΡΑΓΓΗΣ
Καθηγητῆς

1. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ διαγράμματος τούτου ἐξέλεξαν οἱ μεθοδικοὶ Re u k a u f («Zur Lehrplan—Theorie der Geschichtlichen Stoffe im R. U. der Volksschule», 1901) καὶ M e l t z e r ἀπλᾶς βιβλικῆς ἱστορίας, καταλλήλους διὰ τὰς δύο πρώτας τάξεις τοῦ Δ. Σ. (πρβ. καὶ Gottschick, μν. ἐρ. σελ. 131).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Τὰ ἐπείγοντα καθήκοντα.

Πλησιάζομεν πρὸς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐορτὴν καὶ ἔχομεν ὑποχρέωσιν, ὡς ἀληθεῖς χριστιανοί, νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὰ ἰδιάζοντα εἰς τὰς παρούσας στιγμὰς καθήκοντα. Ἐν πρώτοις, οἱ ὅπωςδῆποτε εὐκατάστατοι καὶ εὐημεροῦντες πρέπει νὰ στρέψωμεν τὴν προσοχὴν πρὸς τὴν δυναμειαν τῶν ἐνδεῶν, ἡ ὁποία, ὡς ἐκ τοῦ χαρμοσύνου χαρακτῆρος τῶν ἐπικειμένων ἐορτῶν, ἐμφανίζεται ὀδυνηροτέρα ὅσονδῆποτε κἂν ἡμεῖς εὐρισκώμεθα ἐν τῇ ἀσφαλείᾳ τῆς ἐξωίας, δὲν ζῶμεν ἔξω τῆς ὅλης κοινωνίας καὶ, ἐπομένως, δὲν δυνάμεθα νὰ προφασισθῶμεν ὅτι δὲν ἔχομεν ὀφθαλμοὺς νὰ βλέπωμεν τὴν περὶ ἡμᾶς κακονχίαν, οὔτε ὅτι δὲν φθάνουν μέχρι τῶν ὠτων ἡμῶν οἱ στεναγμοὶ καὶ τὰ παράπονα τῶν δυστυχούντων. Ἄλλ' ἔχομεν καὶ ἄλλο καθήκον ἐξ ἴσου ἐπιτακτικόν : τὴν μετὰ προσήκουσαν προετοιμασίαν πρόσδον ἡμῶν πρὸς μετάληψιν τῶν θείων

Μυστηρίων εἶνε δ' ἡ προετοιμασία αὐτῆ ἢ συντριβῆ καὶ ἡ μετάνοια. Ὁρθῶς ἐλέχθη, ὅτι τὸ ἄριστον ἀποτέλεσμα μιᾶς κακῆς πράξεως ἐπέρχεται κατὰ τὴν στιγμήν, καθ' ἣν θὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι αὐτὴ ἐπῆρξε πρῶξις κακῆ ἐὰν δὲ θέλωμεν νὰ ἡμεθα φρόνιμοι καὶ σοφοὶ καὶ συνεπεῖς, μετὰ τὴν ὁμολογίαν ὀφείλομεν νὰ ἀρξίσωμεν « ἀπὸ τὴν ἀρχήν », νὰ κάμωμεν δῆλα δὴ στροφήν πρὸς τὴν ἀγαθοπραγίαν. Ἡ ἠθικὴ πλάνη διὰ τὴν ἀτελῆ ἀνθρωπίνην φύσιν εἶνε τι ἐνδεχόμενον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὀδυνηρότερον ἀπὸ τοῦ δύναιται νὰ ἐποφύρῃ ὁ ἀνθρώπος· δύναιται ὅμως νὰ ἀποβῇ σωτήριος ἐὰν ἀπολειψθῶν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ψυχῆς καὶ δινηθῇ αὐτὴ ἐγκαίρως νὰ τὴν ἀντιληφθῇ. Τέλος, μὴ λησμονήσωμεν, ὅτι εἰς λαὸς ἑκατὸν πενήκοντα ἑκατομμυρίων, ὁ πολυαριθμότερος ἐν τῇ οἰκουμένῃ ὀρθόδοξος λαὸς, τελῶν ἀπὸ δύο περιόπου δεκαετηρίδων ὑπὸ θρησκευτικῶν καὶ ἄλλων διωγμῶν ἀπαραδειγματίστον ἐν τῇ ὄλῃ τῆς ἀνθρωπότητος ἱστορίᾳ, θὰ αἰσθανθῇ, ἰδίως κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας, δξυτέραν τὴν ὀδύνην ἐκ τῆς σκέψεως, ὅτι μόνος αὐτὸς ἐκ τοῦ συνόλου τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου θὰ κλαίῃ πικρῶς ἐν ᾧ χρόνῳ ἀπλοῦται διάχυτος ἢ χαρὰ τῶν παιδῶν ἑορταστῶν τῆς Γεννήσεως τοῦ εἰς τὸν κόσμον Κομιστοῦ τῆς ἀκραιφνεστέρας ἀγαλλιᾶσεως. Προσευχηθῶμεν ἐντατικώτερον κατὰ τὰς ἁγίας ἡμέρας ὑπὲρ τῶν μεγάλων τούτων μαρτύρων τῆς πίστεως καὶ εὐχηθῶμεν νὰ ἐνσταλλάξῃ τὸ ὑπὸ τῶν ποιμένων ὑμνηθῆν θεῖον Βρέφος τῆς φάτνης τοῦ σπηλαίου τῆς Βηθλεὲμ τὴν χαρὰν τῆς θείας εὐδοκίας, ἀσφαλιζούσης ὁσονῶνταχον τὴν λύτρωσίν των ἐκ τοῦ συνέχοντος αὐτοὺς τρομεροῦ μαρτυρίου.

Ἡ προπαγανδικὴ ἀσυνδοσία.

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς εἰδήσεως, καθ' ἣν ἀπεφασίσθη νὰ συστηθῇ ἐν τῷ πολιτικῷ γραφείῳ εἰδικὴ ὑπηρεσία κοινωνικῆς ἀμύνης πρὸς παρακολούθησιν καὶ καταπολέμησιν τῆς ἐν τῷ κράτει δράσεως τῶν προπαγανδῶν, δικαίως μερὶς τοῦ τύπου, ἐπικροτοῦσα τὴν ἀπόφασιν, τονίζει τὴν μέχρι τοῦδε ἀνεξήγητον, ὅσον καὶ ὀλεθρίαν ἀσυνδοσίαν, τῆς ὁποίας ἀπολαύουν ἐν τῇ χώρᾳ μας αἱ πολυώνυμοι ἀντιὀρθόδοξοι, ἀντεθνικαὶ, ἀνικαθεστικαὶ καὶ ἀντικοινωνικαὶ προπαγανδαί, τῶν ὁποίων τὴν δράσιν γνωρίζει κάλλιστα τὸ κράτος ἐξ ἐπανελημμένων διαφωτίσεων τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν καὶ ὑπηρεσιῶν. Ὁ καθολικισμὸς, ὁ οδνιτισμὸς, ὁ χιλιασμὸς, ὁ κομμουνισμὸς καὶ οἷος-δήποτε ἄλλος ἀνοητισμὸς, ἔστιν καὶ ὑπὸ τὴν μορφῇν, φέρον εἰπεῖν, τοῦ παλαισημερολογισμοῦ, ἐξαποστέλλουν κατὰ τὸν ἀνετώτερον τρόπον τοὺς πρίκτορας των εἰς τὰ πέρατα τῆς ἐπικρατείας, ἰδρῶν σχολεῖα καὶ δῆθεν φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα δι' ἀνυπάρκτους μὲν ὀπαδοὺς, πρὸς ἄγρον ὅμως τοιούτων εἰς τόπους ἐπισεσημασμένους, εἰσδύουν πανταχοῦ, εἰς τὰ σχολεῖα, εἰς τὰς οἰκίας, εἰς τὰ κέντρα καὶ τὰ ἀπόκεντρα, ἐνοχλοῦν, ἐπιμένουν, δελεάζουν, ἐξακατοῦν τοὺς ἀφελεστέρους, ἐν ἐνὶ λόγῳ δρῶσι κατὰ βούλησιν ἐπὶ τῇ βάσει ὀρισμένου σχεδίου ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ, ὡσεὶ μὴ ὑπῆρχεν ἐν τῇ χώρᾳ συνταγματικὸς χάρτης, νόμοι καὶ ἀρχαί. Συμβαίνει, μάλιστα, καὶ τοῦτο τὸ παράδοξον, ὅτι τινὲς τῶν προπα-

γανδῶν, ἂν μὴ πᾶσαι, καὶ ὑποστηρίζονται κατὰ τὰς περιστάσεις, τόσον μάλιστα, ὅσον οὐδ' ἡ ἐπίσημος καθεστηκνῖα θρησκεία καὶ Ἐκκλησία τοῦ κράτους, παρὰ τὴν συνταγματικῶς κατοχυρωμένην πρωτεύουσαν ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἑλληνικῇ πολιτείᾳ θέσιν των καὶ τὴν ὀφειλετικὴν στήριξίν των. Ἢ, — ἐπὶ τὸ εἰλικρινέστερον καὶ ὁμιότερον, — ἡ Ἐκκλησία τῆς ἐπισήμου θρησκείας τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους οὐχὶ ἀπλῶς δὲν ὑποστηρίζεται ἐξ ἴσου, ἀλλὰ καὶ στενοχωρεῖται πολλάκις ἐπὶ τῆς πολιτείας κατὰ τρόπον κυριολεκτικῶς ὑπονομευτικὸν τῆς ἐν αὐτῇ ἐπουσιᾶσεώς της. Ἄς ἐλπίσωμεν, ὅτι, ἔστιν καὶ τὴν ἐσχάτην ὄραν, τὸ κράτος ἀντελήφθη ἥδη καλῶς πόσον ἐσφαλμένη ἐπῆρξεν ἡ ἐπιδεικνυομένη εἰς τὰς παντοίας προπαγανδὰς ἀνοχή, καὶ ὅτι ἡ νέα ὑπηρεσία τῆς κοινωνικῆς ἀμύνης — ἂν ἀληθεύῃ ἢ περὶ αὐτῆς εἰδήσεις — θὰ ἀποκαθάρῃ τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος καὶ θὰ ἀπαλλάξῃ ἐὸν λαὸν ἀπὸ τοῦς κακοποιοῦς εἰσβολεῖς, κλείουσα πλέον εἰς αὐτοὺς τὴν ἑλληνικὴν θύραν ἐρμητικῶς καὶ διὰ παντός.

*
Ἐν τῷ κατ' αὐτὰς ἐκδοθέντι πανηγυρικῷ — ἐπὶ τῇ ἐκατονταετηρίδῃ τοῦ Δημ. Ν. Βερναρδάκη — τεύχει τοῦ « Ποιμένος » τῆς Μητροπόλεως Μυτιλήνης δημοσιεύεται ὁμιλία τοῦ ἀντιπροσωπεύσαντος κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τὸ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον Κσθηγητοῦ κ. Γρηγορίου Παπαμιχαῖλ περὶ τοῦ Δημ. Βερναρδάκη ὡς θεολόγου. « Καταπλήττει — λέγει — ἀληθῶς ἡ ἀγιογραφικὴ καὶ ἡ πατερικὴ αὐτοῦ πολυμάθεια καὶ ἐνημερότης καὶ ἡ ὀρθὴ τῶν κατ' ὄλου θρησκευτικῶν ἐνοιῶν καὶ θεμάτων ἀντίληψις. Ἡ Γραφή, κατὰ τὸν Β., καὶ ποιητικῶς μόνον καὶ γραμματολογικῶς ἐξεταζομένη, εἶνε ἔργον μοναδικόν, διότι οὐδὲν ποτε ἀνθρώπινον ἔργον ἀνήχη εἰς τὸ ὕψος, τὴν μεγαληγορίαν, ἀλλ' ἅμα καὶ τὴν ἀπλότητα μιᾶς Πεντατεύχου, οὐδ' εἶνε δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ὕψος ἀπλούτερον τοῦ Εὐαγγελικοῦ. « Τίς Τάκτος — ἔγραψεν ὁ Β. ἡ Δημοσθένης, ἢ Ἰουβενάκιος δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους διδαχὴν τοῦ Σωτῆρος, ἢ πρὸς τὸν ταλανισμὸν τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, τίς δὲ Πλάτων ἢ τραγικὸς πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον τῆς διαθήκης; » Ἡ δὲ Μ. Ἐκκλησία, βραβεύσασα ἐν διαγωνισμῷ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ὑποβληθέντα κείμενα Ἰ. Ἱστορίας καὶ Ἰ. Κατηχήσεως διὰ τὰ σχολεῖα τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ, ἔκρινεν αὐτὸ ἀνώτερα πάντων ὡς « ἀριθῆλως μὲν μαρτυροῦντα ἐμβροθεῖάν τε καὶ εἰδικότητα ἐπιστημονικὴν καὶ πολυμάθειαν οὐ τὴν τυχοῦσαν, προτιόντα ὀρίμου διανοίας, λέξει καὶ φράσει ἀπλούτερα μὲν, ἐκλεκτῇ δὲ καὶ καταλλήλῳ πρὸς τὸν σκοπὸν· καὶ τοῖς θεοῖς νοήμασιν ἐμπρεπούση ἐξεργασμένα, πολλὴν δὲ τὴν τάξιν καὶ τὴν σαφήνειαν ἔχοντα διὰ πάντων ἐπανθοῦσαν καὶ ὁμολογουμένως ἐπαίνου ἄξια διὰ τε τὴν ἐκλογὴν τῆς ὕλης, τὸ εὐμέθοδον καὶ τὴν κρίσιν ». Διὰ τοῦτο ἡ Μ. Ἐκκλησία ἐν τοῖς σχετικοῖς ἐγγράφοις τῆς ἐξέφραξε τὴν « ἀνεκλάλητον χαρὰν » τῆς οἰ « ὅ τῶς γνωστὸς ὡς βαθὺς φιλόλογος, δεινὸς πολυστῶρ καὶ πολὺς τῆς Γενικῆς Ἱστορίας Καθηγητῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, ἀνεφάνη νῦν καὶ δεινότερος θεολόγος ».

*
Ὁ γνωστὸς ἀρχηγὸς τῆς διαλεκτικῆς θεολογίας Karl Barth, καθηγητῆς τῆς συστηματικῆς θεολογίας ἐν τῇ

προτεσταντικῆ θεολογικῆ σχολῆ τοῦ ἐν Βόννη πανεπιστημίου, ἀρνηθεὶς γὰ ὁμολογῆσαι πίστεως εἰς τὸν Führer, ἀπεμακρύνθη προσωρινῶς τῆς θέσεως αὐτοῦ, ἅμα δὲ παρεπέμφθη ἐπὶ τούτῳ εἰς πειθαρχικὸν συμβούλιον.

*
Ἡ «Ὁρθοδοξία» τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐν τῷ ἀπολογισμῷ τοῦ ε' ἔτους τῆς πατριαρχείας τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Φωτίου τὸν λόγον ποιουμένη καὶ περὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος, ὅπερ ἐπέδειξεν ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς ἀγιοτάτην Ἐκκλησίαν ἐξ ἀφορμῆς παλαιομερολογικῶν τιμῶν ἐν ταύτῃ κινήσεων, κακίξει τοὺς ἐκμεταλλευθέντας αὐτὸ πρὸς σκοποὺς ἄλλοιτοῦς· πρὸς τὴν θρησκείαν. «Τὸ ζήτημα τοῦ ἡμερολογίου—λέγει—, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀτλοῦν ζήτημα ἀστρονομικῶν ὑπολογισμῶν, ἀπειράθησαν τινες, ἀνυψοῦντες αὐτὸ εἰς τὴν περιωπὴν δόγματος πίστεως, γὰρ χρησιμοποίησάν τε διὰ σκοποὺς ξένους· πρὸς τὴν θρησκείαν. Ἡ ἐπικουρία τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἐνίσχυσε μεγάλως τὴν Ἀγιοτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος εἰς ἐπιβολὴν ἀντιλήψεων ὑγιῶν, ἐξετιμῆθη δὲ δεόντως ὑπ' αὐτῆς».

*
Ὁ πρό τιμος ἀποθανὼν καρδινάλιος Gasparri ἦτο εἰς ἕκ τῶν ἐπιφανεστάτων κανονολόγων· εἶχε συγγράψει ἑξ τόμους ἐπὶ κανονικῶν ζητημάτων: δύο περὶ χειροτονίας (1893), δύο περὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας (1897) καὶ δύο περὶ γάμου (1904). Διὰ τῶν ἔργων του τούτων, προϊόντων τεραστίως πολυμαθείας, προσέφερε μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὸ καθ' ὅλου Κανονικὸν Δίκαιον. Διὰ τοῦτο δ' ἀκριβῶς καὶ ἐξελέγη ὑπὸ τοῦ Πάπα Πίου ι' τῷ 1904 ἵνα διευθύνῃ τὸ τεράστιον ἔργον τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας, συνιστάμενον εἰς τὴν ταξινόμησιν τοῦ ἀπερῶντου ὄλικοῦ τῆς παλαιᾶς κανονικῆς νομοθεσίας, εἰς τὸν περιορισμὸν τοῦ ἀπαρχαιωθέντος καὶ εἰς τὸν συμβιβασμὸν τοῦ ὅλου κανονικοῦ κώδικος πρὸς τὰ ἰδεώδη τῆς σημερινῆς ἀναπτύξεως. Ὁ Gasparri ἡσχολήθη ἀκαταπονήτως εἰς τὸ ἔργον ἐπὶ δέκα καὶ τρία ἔτη, ἐξετιμῆθη δὲ τοῦτο ὡς θαυμαστὸν κατόρθωμα ὅταν παρουσίασεν αὐτὸ τετελειωμένον εἰς τὸν Πάπαν Βενέδικτον ιε' τῷ 1917.

*
Περὶ τοῦ καρδινάλιου Gasparri διὰ μακρῶν πραγματούονται καὶ οἱ «Ἐκκλησ. Καιροί» τοῦ Λονδίνου ὡς ἀναμειχθέντος ἐνεργῶς, πρὸ πάντων κατὰ τὰ ἔτη 1894—1897, εἰς τὸ ζήτημα τοῦ κύρους τῶν ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν. Ὁ Gasparri εἶχε κηρυχθῆ ὑπὲρ τοῦ κύρους των μετὰ τῶν συναναμειχθέντων εἰς τὸ ζήτημα λόρδου Halifax, Canon Lacey, Fr. Paller καὶ Abbé Portal κατὰ τῶν ἀντιφρονούντων καρδινάλιου Vaughan, Monsignor Moyes καὶ Ἀββᾶ (μετέπειτα καρδινάλιου) Gasquet. Εἰς τὰς συζητήσεις μετέσχον καὶ ὁ γνωστὸς ἐκκλησιαστικὸς ἱστοριογράφος Duchesne καὶ ὁ Denby, τῷ δὲ 1896 παπικῆ ἐντολῇ μετέσχεν εἰδικῆς πρὸς ἐξέτασιν τοῦ κύρους τῶν ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν ἐπιτροπῆς, ἣς μέλη ὄρισθησαν οἱ Canon Moyes, Ἀββᾶς Gasquet, Fleming καὶ Duchesne, εἰς αὐτῶν βραδύτερον προσετέθησαν οἱ Fr. Scannell καὶ Calasanzio de Llevaneras· πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς ἦτο ὁ καρδινάλιος Mazella. Παρὰ τὴν ὑπὲρ τοῦ κύρους εὐνοϊκὴν στάσιν τοῦ Gasparri, ὁ Πάπας καὶ οἱ καρδινάλιοι δὲν ἐδέχθησαν τὴν ἀποψίν του, οὕτω δ' αἱ ἀγγλικανικαὶ χει-

ροτονίαι ἀπεκηρύχθησαν διὰ τῆς παπικῆς βούλλας «Apostolicae curae», μεθ' ἣν ὁ Gasparri δὲν ἀνεμίχθη πλέον εἰς τὸ ζήτημα.

*
Πρὸ τιμος ἐν Ρώμῃ συνεκροτήθη συνέδριον τοῦ διεθνούς δικαίου ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τῆς ζ' μὲν ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῶν δεκρεταλίων τοῦ Πάπα Γρηγορίου θ', τῆς ιδ' δ' ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ἰουστινιανοῦ κώδικος. Τοῦ συνεδρίου μετέσχον ἀντιπρόσωποι 23 ἔθνῶν, ἢ ἑναρξίς δ' αὐτοῦ ἐσημειώθη διὰ ἱερᾶς λειτουργίας ἐν τῷ ναφ τοῦ ἁγ. Ἀπολλιναρίου, παρόντων πάντων τῶν ἀντιπροσώπων καὶ πολλῶν διπλωματῶν. Μετὰ τὴν ἱεουργίαν τὰ μέλη συνήλθον εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Apollinare, τὸν ἑναρκτηριον δ' εἶπεν ὁ καρδινάλιος Pacelli, ὁμιλήσας περὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τοῦ Πάπα Γρηγορίου θ', ἐν τοῖς προσώποις τῶν ὁποίων διατρανοῦται ἡ σχέση τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ πρὸς τὸν νέον, τοῦ Τιβέρεως πρὸς τὸν Βόσπορον· «ἡ μεγάλη αὐτοκρατορία τῶν Τραϊανῶν, Ἀδριανῶν, Κωνσταντίνου καὶ Ἰουστινιανοῦ ἐξέλιπε, καὶ νέα διεδέχθησαν αὐτὴν ἔθνη· παρὰ πάσας ὅμως τὰς μεταβολὰς ἡ Ρώμη ζῆ ἀκόμη καὶ τὸ νομικὸν κύρος τῆς δὲν ἀπωλέσθη διὰ τῶν αἰώνων... Ὁ Ἰουστινιάνειος κώδιξ, ἡ ρωμαϊκὴ νομολογία καὶ τὰ γρηγορία δεκρετάλια λάμπουν ὡς δύο πυρσοὶ ἠνωμένοι εἰς ἐνιαῖον φῶς», εἶπε, σὺν ἄλλοις, ὁ ρήτωρ. Κατὰ τὸ συνέδριον ὁμιλήσαν ὁ Καθ. Kuebler (Erlangen) περὶ τῆς κατὰ τὸ 534 ἀναθεωρήσεως τοῦ Ἰουστινιανείου κώδικος· ὁ Καθηγ. Collinet (Παρισίον) περὶ τῶν διαφορῶν μεταξὺ τοῦ Ἰουστ. κώδικος καὶ τῶν κωδικῶν τῶν λοιπῶν ρωμαίων αὐτοκρατορῶν· ὁ καρδινάλιος Sincero περὶ τῆς ἐπὶ τῆς Δύσεως ἐπιδράσεως τῆς ἀνατολικῆς νομοθεσίας· ὁ Καθ. Herman ὑπέδειξε πῶς Ἰουστινιάνειοι διατάξεις ἐνεσωματώθησαν εἰς τὴν μεταγενεστέραν ἀνατολικὴν νομοθεσίαν· ὁ Καθηγ. Insadowski (Lublin) ἀπέδειξε τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ρωμαϊκοῦ γαμικοῦ δικαίου· ὁ (πρό τιμος ἀποθανὼν) καρδινάλιος Gasparri ἐξέθηκε τὴν λίαν ἐνδιαφέρουσαν ἱστορίαν τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀναληφθείσης κωδικοποιήσεως τοῦ Κανονικοῦ δικαίου, συντελεσθείσης τῇ συνεργασίᾳ τοῦ ὅλου ἐπισκοπικοῦ σώματος τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας· ὁ γερουσι. Calisse ἀνέπτυξε τὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ρωμ. καὶ τοῦ κανονικοῦ δικαίου ἐπὶ τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν Λομβαρδῶν· ὁ Καθηγ. Grabowski (Βαρσοβίας) ἐξέθηκε τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Καν. δικαίου ἐπὶ τῆς πολιτικῆς νομοθεσίας τῆς Πολωνίας· ὁ Καθ. Jacob (Oxford) ἐπραγματεύθη περὶ τοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ Κανον. δικαίου κατὰ τὸν ιε' αἰῶνα· ἐπ' ἴσης πολλοὶ ἄλλοι ἀνέπτυξαν ἀνάλογα θέματα. Κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίαν, καθ' ἣν παρήσαν, πλὴν τῶν μελῶν, τὸ ὅλον σῶμα τῶν καρδινάλιων καὶ τὸ διπλωματικόν, παρέστη καὶ ἡ Α. Α. ὁ Πάπας Ρώμης, ὅστις, μετὰ τὴν δι' ὀλίγων ὑπὸ τοῦ καρδ. Seredi ἀνακεφαλαίωσιν τῆς ὑπὸ τοῦ συνεδρίου γενομένης ἐργασίας, ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειάν του ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τόσων σοφῶν καὶ διακεκριμένων προσωπικοτήτων ἐκ μέρους τόσων χωρῶν καὶ ἐτόνισε τὴν σπουδαιότητα τοῦ συνεδρίου, τοῦ ὁποῦ τὰς ἐργασίας καθ' ἑκάστην—εἶπε—παρηκολούθει μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος συνήλθεν εἰς τὰς δύο τακτικάς συνεδριάσεις τῆς ἐβδομάδος ταύτης, χθές δὲ καὶ σήμερον συνεδρίασε τὸ Πρωτόδικον Δικαστήριον.

— Τὴν παρελθούσαν Δευτέραν συνήλθεν εἰς πρώτην συνεδρίαν ἐν τοῖς Γραφείοις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φθιώτιδος ἡ ἐκ Συνεδίων καὶ ἐιδικῶν λαϊκῶν καταρτισθεῖσα Ἐπιτροπὴ πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος τῆς οἰκονομικῆς ἐξασφαλίσεως τοῦ Κλήρου, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συμπερασμάτων τῆς Ἱεραρχίας.

— Τὴν χθές Παρασκευὴν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος παρέστη ἐν τῷ Βουλευτηρίῳ κατὰ τὴν ὁρκωμοσίαν τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας κ. Ἀλεξάνδρου Ζαῖμη, εἶτα δὲ μεταβάσα εἰς τὸ Προεδρικὸν Μέγαρον ὑπέβαλεν αὐτῷ τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας.

— Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐχορήγησε τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Ἡλείας ὀκταήμερον ἄδειαν ἀπουσίας διὰ Πάτρας καὶ Ζάκυνθον.

— Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἐδέσσης ἀπέστειλε τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ δραχμὰς 3,000 προερχομένας ἐξ εἰσφορᾶς τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

— Ἡ Ἱ. Σύνοδος μετὰ προτάσεις τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Δράμας καὶ Νευροκοπίου ἐνέκρινε τὴν εἰς ἱερεῖς χειροτονίαν τοῦ Νικολάου Σάγου διὰ τὸν παραμεθόριον συνοικισμὸν Τυχάτας, καὶ τοῦ Γεωργίου Σφρακιανοῦ διὰ τὸ παραμεθόριον χωρίον Μυλόρουμεα.

— Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Κερκύρας ἀπέστειλε δραχμὰς 1110, προερχομένας ἐκ περιφορᾶς δίσκου ἐν τοῖς ἰ. ναοῖς αὐτῆς ὑπὲρ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

— Ἡ Ἱ. Σύνοδος ἐχορήγησε τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Καρυστίας τριήμερον ἄδειαν ἀπουσίας δι' Ἀθήνας, τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Πτολεμαίδος δίμηνον ἄδειαν παραμονῆς ἐν Ἀθήναις πρὸς νοσηλείαν, τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Γυθείου δεκαήμερον ἄδειαν ἀπουσίας δι' Ἀθήνας, τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Μαρωνίας δεκαπενθήμερον παράτασιν τῆς ἀδείας αὐτοῦ καὶ τῷ Σεβ. Μητροπ. Τριφυλίας εικοσήμερον ἄδειαν ἀπουσίας δι' Ἀθήνας.

— Τὸ Ὑπουργεῖον Ὀρησκευμάτων κλπ. ἀνεκοίνωσε τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, ὅτι ἐνέκρινε τὴν χορηγηθεῖσαν μηνιαίαν ἄδειαν ἀπουσίας εἰς Ἀθήνας εἰς τὸν παρὰ τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Λαρίσης ἱεροκήρυκα Ἀρχιμ. Σωκράτην Ἀναζηλῆν.

— Ὡς ἀναφέρεται ἐν τοῖς πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον ἐγγράφοις τοῦ Προέδρου τῆς Γερουσίας καὶ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, κατὰ τὴν ἐπιψηφίαν τοῦ σχετικοῦ περὶ Ἑλληνικοῦ Ὄργανισμοῦ Τουρισμοῦ (Ε.Ο.Τ.) νομοσχεδίου ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν τὰ διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2886 ἐ.ἔ. ἐγγράφου αὐτῆς πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν ὑποβληθέντα αἰτήματα περὶ ἐξαιρέσεως τῶν χώρων, τῶν ἀνηκόντων εἰς τὰς Ἱ. Μονὰς ὡς καὶ τῶν διαχειριζομένων παρὰ τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. καὶ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε., ἐκ τῆς κατηγορίας τῶν τουριστικῶν τόπων.

— Ὁ Σεβ. Εὐάνθης ἀπέστειλε τὸ ἐξῆς τηλεγράφημα: Ἐξοχτάτους Πρωθυπουργὸν καὶ Ὑπουργὸν Παιδείας, Ἀθήνας. Δι' ἐσχάτως ψηφισθέντος νομοσχεδίου ὑπὲρ Δήμων καὶ Κοινοτήτων Ἐκκλησία ἀπογυμνουμένη περιουσιακῶς ἀδυνατῆσθαι ἐκπληρῶσαι ὑψηλὸν αὐτῆς προορισμόν. Διαμαρτυρούμενοι ποιούμεθα ἐκκλησίαν καταργήσεως πάσης σχετικῆς διατάξεως. † Ὁ Εὐάνθης Πολύκαρπος

ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΟΜΕΝΩΝ

Ὁ Reichsbishop Dr Müller ἠρνήθη νὰ παραιτηθῇ. Ἀπ' ἐναντίας, ἐδήλωσεν ὅτι ἀπεφάσισε νὰ μείνῃ σταθερὸς ἐν τῇ θέσει, εἰς ἣν ἐτάχθη, παρὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐκδηλωθεῖσαν ἐχθρικήν ἐπίστασιν τῶν ἀντιπάλων του. Οὕτοι—εἶπε—δὲν ἔγνωσαν ὅτι ὁ Ναζισμὸς ἤδη ἐπαγιάθη.

NEA BIBLIA

[Ἡ «Ἐκκλησία» ἐν τῷ τμήματι τούτῳ ἀναφέρει πᾶσαν νέαν ἔκδοσιν, ἥς ἀντίτυπον ἀποστέλλεται πρὸς τὴν Διεύθυνσιν].

† *Μητροπολίτου Μαρωνίας Ἀνθίμου*, Τὸ οἰκονομικὸν πρόβλημα τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ λύσις του. Ἀθήναι, Τύποις «Φοίνικος», 1934.—Ἡ ἐπίκαιρος αὕτη μελέτη τοῦ Σεβ. σ. περὶ τοῦ τόσον ἀπασχολήσαντος τὸν τε ἐφημεριακὸν ἡμῶν κλήρον καὶ τὴν τελευταίαν συνέλευσιν τῆς Ἱεραρχίας ζητήματος, μετὰ προκαταρκτικά τινὰ περὶ τῆς ὠφελιμότητος τοῦ ἐφημερίου ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐν ἐπτά κεφαλαίοις πραγματεύεται περὶ τῶν μέτρων τῶν ἀπαραιτήτων πρὸς ὀριστικὴν ῥύθμισιν τοῦ ζητήματος τῆς μισθοδοσίας τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου, περὶ τοῦ ὀλίκου ἀριθμοῦ τῶν ἐφημεριῶν τοῦ κράτους καὶ τοῦ πρὸς μισθοδοσίαν τὸν ἀναγκαζοῦντος ποσοῦ, περὶ τῶν ἐφημεριακῶν ταμείων καὶ τῶν παραγόντων τῶν ὑποχρέων πρὸς καταβολὴν τῆς μισθοδοσίας, περὶ τῶν καταβλητέων ποσῶν καὶ τῶν ἐπιχορηγῶν συντελεστῶν καὶ περὶ σχεδίου ὀργανισμοῦ τῶν ἐφημεριακῶν ταμείων μετ' ἀνακεφαλαίωσιν δὲ τῶν προτεινομένων μέτρων παρατίθενται ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν τρεῖς Πίνακες ἐμφαίνοντες τὸν ὀλίκον ἀριθμὸν τῶν ἐν τῷ κράτει ἐφημεριῶν, τὸ ἀναγκαζοῦν πρὸς μισθοδοσίαν αὐτῶν ὀλίκον ποσὸν καὶ τὰς προσόδους καὶ δαπάνας τῶν ἐφημεριακῶν ταμείων. Ἡ Α. Σ. δεχομένη τὸν ὅλον ἀριθμὸν τῶν ἐφημεριῶν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἀνερχόμενον κατ' ἀνώτατον ὅρον εἰς 8.000, συνιστᾷ πρὸς διοργάνωσιν τῆς μισθοδοσίας αὐτῶν τὸ ἀποκεντρωτικὸν σύστημα, ὡς παραγόμενα δὲ μισθοδοτικοὺς κατονομαζέει κατὰ σειράν τὸν ναὸν, τοὺς ἐνοχίτας, τοὺς δήμους καὶ τὰς κοινότητας, τὴν Πολιτείαν καὶ τὸν Ὄργανισμὸν Διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας Περιουσίας (Ο.Α.Ε.Π.). Ἐπὶ τῇ βάσει θετικῶν σολογισμῶν ἀπὸ τῆς σημερινῆς πραγματικότητος ὁ Σεβ. σ. ἀνάγει εἰς 99.500.000 δραχμὰς τὸ ὀλίκον ἐτήσιον διὰ τὴν μισθοδοσίαν ποσόν, τὸ δυνάμενον ἀσφαλῶς νὰ εἰσπραχθῇ ἀπὸ πάντων τῶν συντελεστῶν ἐφ' ὅσον δ' ἐπὶ τῇ βάσει τῶν αὐτῶν ὑπολογισμῶν τὸ ἀναγκαζοῦν διὰ τὴν μισθοδοσίαν ποσόν δὲν ὑπερβαίνει τὰ 110.000.000 δραχμῶν, ἡ ἀπαιτηθεῖσα ἐτήσια ἐπιχορήγησις τοῦ Κράτους δὲν θὰ εἴνε ἀνωτέρα τῶν 10.500.000 δραχμῶν, «ποσόν—ὡς δικαίως λέγει ἡ Α. Σ.—ἐλάχιστον καὶ διὰ τὸν ἡμέτερον κρατικὸν προϋπολογισμὸν (ἐξ 7 καὶ πλέον δεκατομμυρίων δραχμῶν) ἀλλὰ καὶ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν μεγίστην σπουδαιότητα τοῦ προκειμένου ζητήματος, ἐφ' ὅσον διὰ τοῦ εἰρημένου ποσοῦ θέλει ἐπιτευχθῆ ἡ ὀριστικὴ ῥύθμις καὶ ἡ τελειωτικὴ ἐπίλυσις τοῦ ζητήματος τῆς μισθοδοσίας τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου». Ἡ μελέτη εἶνε ὄντως ἐν τῇ ἀριότητι αὐτῆς διαφωτιστικωτάτη, διακρίνει δ' αὐτὴν ἡ καὶ ἐξ ἄλλων τῆς Α. Σ. ἐργασιῶν γνωστῆ μαθηματικῆ ἀκριβολία καὶ θετικῆ ὑπολογιστικότης, τῆς ὁποίας τὸν ὀρθολογισμὸν οὐδὲ ὁ δυστροπώτερος τῶν συζητητῶν δύναται ν' ἀρνήσῃ.

— Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α —

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

Ι. Μητρόπολις Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας.

Παρατηθέντος τοῦ Παν. Α. Γιαννοπούλου δημοδιδασκάλου τῆς ὑποψηφιότητος τοῦ ἐφημερίου τοῦ ἐν Ἄνω Κλειτορίᾳ ἰ. ναοῦ, καλοῦμεν πάντας τοὺς ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα καὶ ἐπιθυμοῦντας νὰ καταλάβωσι τὴν χρεούσταν θέσιν τοῦ Ἐφημερίου τοῦ ἄνω ναοῦ ὅπως μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου ἐ. ἔ. ὑποβάλλουν εἰς τὰ ἐνταῦθα Γραφεῖα τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενα πιστοποιητικά. Μορφωτικὰ προσόντα τοῦλάχιστον ἀπολυτήριον Σχολαρχείου. † Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Θεόκλητος.

Τύποις «Φοίνικος» ὁδὸς Σταδίου, 44, Ἀθήναι